

Identiteturinn er í málinum:

TVÍMÆLT BÖRN SKULU STIMBRAST

Tá eitt barn tosar meir enn eitt mál í gerandisdegnum, so er umráðandi at gott samstarv er millum heim barnsins og skúla ella stovn. Atlit mugu sjálvsagt takast, soleiðis at børnini ikki eru aftan fyri javnaldrarnar í menningini, av tí at tey eru tvímælt, og møguliga eisini liva í tveimum mentanum, sigur Karolina Matras, cand.pæd.psych., námslektari í sálarfrøði og mál- og lesimenning á Setrinum, sum hevur granskað í mál- og lesimenning.

ANNIKA KUNOY IM

ANNIKA@SOSIALURIN.FO

Tað er vorðið alsamt meir vanligt at hoyra børn undir skúlaaldur tosa annað enn føroyskt. Ofta er tað nógv útskeldaða enska málið, sum teldilin fær skoluna fyri at hava lært barnið, men tað eru eisini fleiri børn, hvørs foreldur eru av øðrum uppruna enn føroyskum, og sum tí hoyra og tosa meir enn bara føroyskt í gerandisdegnum. Eitt vaksandi tal av tilflytarum hevur við sær at fleiri børn millum annað tosa tagalog (hvøvdsmálið á Filipsoyggjunum), tailendskt, spanskt, enskt og onnur mál.

Mynstrini í familjum, við tvímæltum børnum eru eisini ymisk – tað eru familjur har annað hvørt mamman ella pápin tosa føroyskt og hin eitt fremmandamál. Tað eru familjur har bæði foreldrini tosa fremmandamál og har foreldrini ikki skilja føroyskt, ella har bæði tosa fremmandamál og annað ella bæði foreldrini skilja føroyskt eisini, og so framvegis.

Byrja sum pinkubørn at læra mál

Granskingin vísir heilt víst, at tað eru málsligir og sosialir fyrimunir við at duga meir enn eitt mál væl og virðiliga. Hóast hetta, so eru tað eisini avbjóðingar sum fylgja við.

Karolina Matras, cand.pæd.psych., námslektari í sálarfrøði og mál- og lesimenning á Setrinum hevur granskað í mál og lesimenning. Hon sigur, at øll børn byrja longu sum pinkubørn at súgva vitan, lærdóm og upplivingar til

sín. Hesa fyrstu tíðina er alt nýtt og spennandi, og lívslanga læringin byrjar her. Hendan læringin, sum í stóran mun byggir á eitt væl ment mál.

– Í einum framkomnum samfelagi er eitt væl ment mál og skriftmál nevnliga ein avgerandi fyri treytir fyri læring og eigur at vera ein náttúrligur partur av dagligdegnum hjá børnunum bæði heima og á dagstovni, sigur Karolina Matras.

– Neyðugt er at børnini vaksa upp í einum stimbrandi læruumhvørvi, sum virðir børnini, tá ið tey vísa áhuga fyri skriftmálinum, og sum letur børnini sleppa at síggja, skriva og hoyra orð. Hetta er við til at geva teimum lesi- og skrivigleði longu á ungum árum, sum vónandi varir alt lívið, sigur Karolina Matras.

– Serlig atlit mugu takast til børn, ið vaksa upp í tvímæltum umhvørvi, so tey fáa bestu umstøður at læra bæði málini á fullgóðan hátt, leggur hon afturat.

Avbjóðandi at savna seg um tvey mál

Karolina Matras greiðir frá, at barnið lærir í prinsippinum bæði málini á sama hátt, og hetta er í gjøgnum meiningsfult samskipti. Serligu avbjóðingarnar liggja tó í, at barnið ikki lærir bæði málini til fulnar líka skjótt.

Eitt dømi um hetta er, at barnið má tá brúka eyka tíð uppá at tjúna seg inn á ljóðini í “seinna” málinum og gera sær royndir við teimum. Við tað, at barnið hugsavnar seg so nógv um hetta, samstundis sum tað eisini byrjar at fata málið, er ikki so nógv orka eftir til prát alla tíðina, tá barnið byrjar at tosa.

Heldur brúkar barnið orku uppá at lurta, greiðir hon frá.

Samstarv er lyklaorðið

Tá eitt barn tosar meir enn eitt mál í gerandisdegnum, so er umráðandi at gott samstarv er millum heim barnsins og skúla ella stovn. Atlit mugu sjálvsagt takast, soleiðis at børnini ikki eru aftan fyri javnaldrarnar í menningini, av tí at tey eru tvímælt, og møguliga eisini liva í tveimum mentanum.

– Her er samstarv lyklaorðið: Skipast má fyrri, at samanhangur er millum málið hjá barninum heima og á stovni ella í skúla. Atlit mugu takast fyri mentanarlíga og sosiala partinum eisini, so talan verður um autentskt samskipti við barnið. Eisini má hædd takast fyri byrjandi skriftmálinum á báðum málunum, har dentur verður lagdur á samanhangin millum skrift- og talumál, sigur Karolina Matras.

Samstarv millum heimið og stovnin ella skúlan er av alstórum týðningi, men eisini er viktugt, at tað er virðing fyri barninum og báðum mentanunum barnið er partur av. Virðingin fyri mentanarlíga fjølbroytninum má gjøgnumsurða alt virksema viðvíkjandi tvímæltum børnum og familjum teirra, greiðir hon frá.

– Fokus eigur at vera á málsligu og mentanarlígu tilfeinginum heldur enn at síggja bara forðingarnar. Her má dentur leggjast á millummentanarligt arbeiði, so barnið kennir seg væl bæði heima og á stovni, sigur hon.

Identiteturinn liggur eisini í málinum

Hóast avbjóðingar fylgja við, so

sigur granskingin, at tað er mennandi fyri barnið sosialt og mentalt, at læra meir enn eitt mál, um barnið annars verður stimbrað og stuðlað í menningini.

Karolina Matras greiðir frá, at tá tvey mál verða nýtt heima, er ágóðin fyrst og fremst, at barnið lærir málið hjá báðum foreldrunum, men eisini alla mentanina, sum fylgir við at duga málini.

– Bæði málið hjá mammuni og pápanum eru botnurin í menningini av identitetinum hjá barninum, og tí sera grundleggjandi fyri persónligu menningina. Hetta er ein stór avbjóðing og tí er leikluturinn hjá næstu familjuni sera týðningarmikil í hesi tilgongd, sigur Karolina Matras.

Familjan kann millum annað hjálpa og stuðla barninum í tess eldhuga at læra málini, og geva barninum stórt orðfeingi í báðum málum, so fatanarlígi parturin verður so góður sum gjørligt, greiðir hon frá.

– Ein ágóði við at nýta tvey

mál heima er eisini styrkin at duga fleiri mál, tí hetta veksur um samlaðu málsligu førleikarnar hjá barninum, sum kemur tí til góðar, tá fremmandamál skulu lærast, sigur Karolina Matras.

Hon leggur afturat, at tað avgjørt er ein fyrimundur hjá børnum at læra og at duga fleiri mál. Um børn fáa vegleiðing og hjálp so kemur hesin fyrimunurin teimum til góðar á nógvum ymiskum økjum.

– Heilin hjá børnum er sera plastiskur, og tí læra børn ómetaliga skjótt, bara tey fáa neyðugu tíðina og røttu vegleiðingina, sigur hon.

Hon leggur afturat, at børnini mugu sleppa at royna seg at praktisera bæði málini á nógvum pallum. Eisini mugu málini verða lærd væl og virðiliga, so tey kunnu gerast hugsanaramboð. Tá tey gerast hugsunaramboð, so verða tey í nógvum málsligum lögum umboðandi tað, sum barnið ynskir at kommunikera út til onnur bæði verbalt og nonverbalt. Tá tað er